

Plan09

Sekretariatet

Haraldsgade 53

2100 København Ø

Pr. mail: plan09@sns.dk

Den 24. januar 2007

Projektplan for Plan 09- eksempelprojekt

Det åbne land i planstrategien - strategi, proces, formidling

Gennemførelsen af Plan09 udviklingsprojektet om det åbne land i planstrategien gennemføres efter følgende projektplan:

Baggrund for projektet

Århus Kommune har i efteråret 2006 igangsat arbejdet med planstrategien. Den langsigtede byudvikling og det åbne land er valgt som temaer. Det er en stor udfordring for Århus Kommune at planlægge en udvikling, så Århus fortsat kan styrke sin rolle som Vestdanmarks hovedby og være drivkraft for udviklingen i regionen og landsdelen. Fingerplanprincippet, som stammer fra egnsplanen fra slutningen af 1960'erne har gennem forskellige generationer af kommuneplaner været det bærende princip for byvækst i Århus. Da rummeligheden til byvækst i den gældende kommuneplan er begrænset, er der behov for at fastlægge hovedprincipperne for de næste mange års byvækst, og at vurdere hvor meget byomdannelse kan dække af behovet. Hertil kommer planerne om en letbane og overvejelser om udbygninger af vejnettet, som byudviklingen skal koordineres med. Århus Kommune har derfor valgt, at byudviklingstemaet i planstrategien skal lægge op til en ny langsigtet og helhedsorienteret hovedstruktur for byudviklingen i Århus.

Det åbne land som tema

Det åbne land er valgt som tema af flere årsager.

Byudviklingstemaet giver god anledning for at tage stilling til, hvordan samspillet mellem de fremtidige byområder og det åbne land skal være.

Århus Kommune

Teknik og Miljø

Rådhuset

8100 Århus C

Sagsnr.

Journalnr. 06/03021

Sagsbeh. Birgit Donslund

Telefon 8940 2369

Telefax 8940 2508

E-post mag2@aarhus.dk

www.aarhuskommune.dk

Hvor der planlægges byvækst skal byen finde nye grænser mod det åbne land. Velovervejnet byudvikling med klare grænser mod det åbne land, kombineret med beskyttelse af de bynære landskaber mod udflydende bebyggelser, anlæg mv., har høj prioritet. Århus Kommune er således principielt enig i Landsplanredegørelsens udmelding om, at de landskabelige kvaliteter skal bevares i det østjyske bybånd, og at byerne skal have klare grænser mod det åbne land. Århus Kommune ønsker med planstrategien at lægge op til en udmøntning af de overordnede principper for samspillet mellem byudvikling og det åbne land.

Herudover ønsker Århus Kommune, at det åbne land som nyt tema integreres i Århus Kommunes planlægning og bliver en ligeværdig del af kommuneplanlægningen - både når det gælder planindhold, proces og formidling.

Århus Kommune anser regionplanen for Århus Amt, som et godt og fagligt velfunderet grundlag for kommuneplanens åben land-del. Århus Kommune har generelt haft en god dialog med Århus Amt om regionplanlægningen og har i de store linier været enig i åben land-planlægningens indhold. Størstedelen af regionplanens åben land-del vil utvivlsomt blive videreført i kommuneplanen, men uanset det, er der behov for, at Århus Kommune og de mange interessegrupper, der er knyttet til det åbne land, går aktivt ind i og forholder sig til regionplangrundlaget. Det centrale er, at Århus Kommune og interessenterne får ejerskab til åben land-planlægningen og samtidig får en kvalificeret dialog om, hvor behovet for en fornyet åben land-planlægning ligger.

I en stor by som Århus har borgerne store og mangeartede interesser i både benyttelse og beskyttelse af de bynære landskaber og det åbne land i det hele taget. Interesserne går lige fra ønsker om lokalisering af nye golfbaner, motocrossbaner, tekniske anlæg mv. via mere beskedne og mindre indgribende ønsker om at kunne færdes på markveje i de bynære landskaber til naturinteresserede, der har detailkendskab til forekomster af sjældne arter og kæmper for deres levesteder. Samtidig er store dele af det åbne land i Århus Kommune god landbrugsjord med intensiv produktion, hvorfor landbrugets interesser også skal indgå i kommuneplanlægningen.

Målene med det åbne land som tema i Planstrategien

Det er Århus Kommunes ambition at komme godt i gang med åben land-planlægningen. Kommunen har større nærhed til de konkrete områder, landmændene og brugerne, og det skal udnyttes til at udvikle åben land-planlægningen i retningen af større lokal tilpasning, detaljering og kvalitetsudvikling af planindholdet og en planlægning, der i højere grad baserer sig på borgernes og politikernes engagement. Århus Kommune vil desuden lægge vægt på, at strategien bliver et velegnet udgangspunkt for dialogen med staten om vand- og naturplanlægningen, hvor det forventes at staten iværksætter en idéfase i 2007. Århus Kommune har på den baggrund fastsat følgende 3 overordnede mål med det åbne land i Planstrategien:

1. Samarbejdsrelationer, processer og engagementet i åben land-planlægningen skal udvikles og sættes i god drift.
  - Det åbne lands aktører

- Fællesrådene
  - Borgerne
  - Staten og nabokommunerne
2. Ny strategi for det åbne land, som har
- større detaljering og tilpasning af planindholdet til lokale forskelligheder og karaktertræk,
  - mere vægt på helhedsorienteret sikring af natur og miljø,
  - større sammenhæng mellem by og land,
  - vægt på fremadrettede initiativer og aktiv handling.
3. Formidlingen af åben land-planlægningen skal udvikles og passe til, at kommunen nu er planmyndighed med ansvar for både byen og det åbne land.

Udvikling af samarbejdsrelationer, processer og engagement

Århus Kommune ønsker, at planprocesserne for det åbne land bliver en ligeværdig del af den velfungerende praksis, som Århus Kommune har udviklet omkring borgerinddragelse i kommuneplanlægningen, og at praksis samtidig tilpasser sig opgaven i det åbne land. Et vigtigt fundament for plansamarbejdet i Århus Kommune er, at byområderne er organiseret i fællesråd. Der er for tiden 30 fællesråd, som dækker det meste af byområdet og de fleste fritliggende bysamfund. Samarbejdet blev senest i 2004 formaliseret i "Århusmodel for borgerinddragelse", som var resultatet af en større proces. Mange eksisterende og nye samarbejdspartnere var involveret i tilblivelsen af Århusmodellens principper. Derfor har Århus Kommune et godt udgangspunkt for at udvikle samarbejdet med interessenterne i åbne land-planlægningen med udgangspunkt i Århusmodellen og kommunens praksis for samarbejde.

Århus Kommune har gennem mange år haft et tæt og godt samarbejde med Danmarks Naturfredningsforening, Friluftsrådet m.fl. om kommuneplanens hidtidige planemner. Århus Kommune har allerede haft indledende møder med landboorganisationerne, som er meget interesserede i at indgå i et samarbejde om planlægningen i det åbne land, og der er taget skridt til at etablere et grønt råd med deltagelse af blandt andet landboorganisationerne, Danmarks Naturfredningsforening og Friluftsrådet. Fællesrådene skal udvikle deres interesseområde til også at dække bydelenes og oplandsbyernes interesser i det omkringliggende åbne land og eksempelvis arbejde på at skabe positive relationer til landmændene i de tilgrænsende byområder.

Hovedprincipperne for borgerinddragelse i Århus Kommune er:

1. Borgerinddragelsen skal tage afsæt i Århus Kommunes værdier, hvilket bl.a. betyder, at dialogen skal foregå ligeværdigt og i åbenhed.
2. Borgerinddragelse er en obligatorisk overvejelse i startfasen af en opgave.
3. Borgerne har som minimum en ret til at blive hørt.
4. Hvis en gældende plan ændres, så skal det begrundes, hvorfor "aftalen" laves om.

5. Borgerne skal have reelle muligheder for at deltage, hvorfor der skal lægges vægt på følgende:
  - Borgerinddragelsen skal annonceres bredt.
  - Der skal tilstræbes repræsentativitet.
  - Spillerummet for indflydelse skal være klart.
  - Borgerinddragelsen skal ske tidligt i et procesforløb.
  - Procesforløbene skal på den mest enkle måde opfylde behovet for borgerinddragelse.
  - Debatmaterialet skal være forståeligt og tilgængeligt.
  - Der lægges vægt på de gode kompromisløsninger.
  - Alle synspunkter skal indgå som baggrund for den politiske beslutning.
6. Det private engagement i kommunens eller lokalområdernes udvikling skal fremmes.
7. Samarbejdet med råd, foreninger og organisationer skal fastholdes og udvikles.
8. Processer, metoder og faglig kompetence skal løbende evalueres og udvikles.

Principperne i Århusmodellen for borgerinddragelse vil også være udgangspunktet, når det gælder planprocesserne i det åbne land, og det er målet at udmønte principperne på åben land-planlægningen gennem projektet.

Strategi for det åbne land

Planstrategien kommer til at indeholde strategier for det åbne land på linie med, at den vil indeholde strategier om byudviklingen. Århus Kommune vil lægge vægt på, at strategien kommer til at indeholde mål og initiativer, der vil udspringe af processen og blive båret af interessenterne. På nuværende tidspunkt forventer Århus Kommune at planstrategien i relation til det åbne land vil indeholde følgende:

- En **byvækststrategi**, der bl.a. udmønter landsplanredegørelsens princip om klare grænser mellem by og land og kvalitet i landskabet i afvejede byvækstprincipper for Århus med grønne kiler mellem bybåndene
- En **landbrugsstrategi** med mål for, hvordan landbruget kan udvikle sig som erhverv på de frugtbare jorder omkring Århus samtidig med, at landbruget medvirker til at skabe kvalitet i bebyggelse, landskab, natur og miljø samt rekreative muligheder med storbyen som nabo. Det forventes, at strategien kommer til at forholde sig til landbrugsrolle i de forskellige dele af det åbne land, herunder muligheder for et mere multifunktionelt landbrug med sideaktiviteter baseret på nærheden til storbyen, naturen og miljøet samt afgrænsning af intensive landbrugsområder og placering af nye store landbrugsbygninger. Der lægges op til konkrete initiativer om fx multifunktionalitet, kvalitet i moderne landbrugsbyggeri og beplantning, landbruget som naturplejer, varetagelse af kulturmiljøet på landet, naturgenopretning, tilgængelighed, besøgslandbrug, gårdbutikker mv. Processen kan bl.a. udnyttes til at skabe samarbejdsrelationer mellem landbruget og fællesrådene i tilgrænsende byer og bydele om mulighederne for færdsel og information om landbrugs drift mv.

- En **rekreativ strategi** med mål for benyttelse af det åbne land til friluftaktiviteter. Opgaven vil på den ene side være at prioritere de omfattende og meget forskelligartede ønsker fra den store bybefolkning om at bruge det åbne land, som strækker sig lige fra ønsker om fx flere golfbaneanlæg til den store gruppe af mennesker, der bruger skovene til gåture og motion. Det væsentlige vil være at lægge en strategi for, hvad de forskellige dele af det åbne land kan bære af rekreativ udnyttelse. På den anden side er der behov for, at bybefolkningen får et mere klart billede af, hvad det åbne land kan bruges til. Som eksempler på konkrete planinitiativer, som planstrategien kan lægge op til, er et rekreativt hovedstinet, der knytter by og land sammen, samt udpegning af bynære skovrejsningsområder eller genopretninger af robuste naturområder, der kan blive nye rekreative områder. Processen kan føre til etablering af grønne partnerskaber om etablering af nye rekreative tilbud, forbedret tilgængelighed mv.
- En **natur- og landskabsstrategi** med mål for beskyttelse af kommunens værdifulde naturområder og landskaber. Ideen er, at planstrategiarbejdet skal tage udgangspunkt i regionplanen men samtidig lægge op til en mere differentieret planlægning af de værdifulde landskaber og naturområder. De grønne kiler mellem bybåndene i Århus har forskellig karakter og kvaliteter og spiller forskellige roller for landbruget og friluftslivet. Områdernes karakter spænder fra sammenhængende kystlandskaber, til skovklædte bakkelandskaber og til ådale. Århus Kommune ønsker, at planstrategien lægger op til en mere differentieret planlægning i det åbne land, der tager mere højde for områdernes forskellighed end regionplanen. Som eksempler på konkrete planinitiativer kan Planstrategien lægge op til, hvor og hvordan kommunens nye mulighed for at udpege skovrejsningsområder og naturgenopretningsområder skal udnyttes, og hvordan ressourcerne til naturpleje skal prioriteres. Også her kan processen føre til grønne partnerskaber om gennemførelse af konkrete naturgenopretningsprojekter.
- En **borgerinddragelsesstrategi**, hvor Århusmodellen for borgerinddragelse tilpasses den nye opgave og de nye interessenter. Der udarbejdes forslag til, hvordan Århus Kommune synliggør sin nye opgave, og hvordan borgerne engageres i det åbne land samt forslag til informationstilbud, hvor borgerne kan dele naturoplevelser med hinanden.

Formidling og metoder

Århus Kommune ønsker en fornyelse af måden åben land-planlægningen formidles på, som dels udnytter mulighederne for en integreret planlægning på tværs af by og land, og dels afspejler, at Århus Kommune er tættere på borgerne.

Regionplanen har opdelt hele amtet i forskellige områdetyper. Århus Kommune ønsker at formidle åben land-planlægningen med udgangspunkt i sammenhængende geografiske områder, der typisk vil indeholde både jordbrugsområder, naturområder og værdifulde landskaber. En formidling baseret på geografisk sammenhængende og logisk afgrænsede områder vil give mulighed for at lade karakterforskelle mellem områderne træde tydeligere frem og give tydeligere begrundelser for de hensyn, der ligger bag planerne. Herudover vil områdetilgangen lægge op til en mere helhedsorienteret og sammenfattende planlægning som svarer til hovedstrukturen i kommuneplanlægningen. Det kunne være nærlig-

gende, at åben land-områder afgrænset af byudviklingsakserne bliver udgangspunkt for formidling og sammenfattende planlægning.

Projektets aktiviteter

Projektet indeholder følgende aktiviteter:

1. Programmering, organisering og igangsætning

Opgaven indledes med, at der udarbejdes et endeligt program for projektet (dette notat), og der træffes aftale om forudsætningerne for deltagelse med de interessegrupper, der skal deltage i processen.

I tråd med principperne i Århusmodellen for borgerinddragelse vil det åbne lands interessegrupper og fællesrådene blive fundamentet i borgerinddragelsen. Århus Kommune har udpeget en gruppe af åben land-interessenter, som omfatter Århus–Hadsten Landboforening, Østjysk Familiebrug, Danmarks Naturfredningsforening, Danmarks Jægerforbund, Dansk Botanisk Forening, Friluftsrådet, Dansk Ornitologisk Forening, Dansk Skovdyrkerforening og Danmarks Sportsfiskerforbund. Ved udpegningen er der lagt vægt på bred repræsentativitet. Der er taget skridt til at nedsætte et grønt råd, som sandsynligvis vil få betydeligt sammenfald med den nedsatte gruppe, og som senere vil blive Århus Kommunes faste samarbejdspartner om det åbne lands planlægning.

Der er herudover nedsat en bredt sammensat følgegruppe, der skal fungere som sparingspartner i hele forløbet for planstrategi- og kommuneplanrevisionsprocessen. Repræsentation fra de grønne interesseorganisationer og fællesrådene indgår i følgegruppen.

2. Indledende interviewrunde og videnopsamling

Projektet igangsættes med opsamling af viden fra Århus Amt, forskningscentre, gode eksempler mv. samt en interviewrunde med udvalgte organisationer, foreninger, råd, fagfolk mv., der repræsenterer både det åbne land og byen. Der udvælges repræsentanter fra landbruget, Danmarks Naturfredningsforening og Friluftsrådet, som kan forholde sig til det åbne land og samspillet med byudviklingen i Århus, og som kan bidrage med indledende synspunkter og viden om hovedudfordringerne til planlægningen i det åbne land i Århus Kommune.

3. Strategiudviklingsproces

På baggrund af interviewene og indledende faglige overvejelser udarbejdes et oplæg om hovedudfordringerne i åben land-planlægningen og en grovmasket byudviklingsmodel. Formålet er at fremlægge et konkret udspil, som deltagerne i den efterfølgende proces kan forholde sig til.

Det åbne lands interessegrupper får til opgave at komme med input til åben land-strategien, som skal præsenteres på en byrådskonference. Der er planlagt et forløb på 3 møder i gruppen.

Møde 1 har til formål at præsentere deltagerne for hinanden, introducere opgaven og udpege emner, hvor der især er behov for dialog og spillerum for indflydelse. I tråd med Århusmodellen for borgerinddragelse er der lagt vægt på tidlig inddragelse. Det betyder bl.a., at borgerne inddrages sideløbende med, at forvaltningerne arbejder fagligt med strategiudviklingen.

I perioden frem til møde 2 får interessegrupperne til opgave at formulere deres interesser i det åbne land og forslag til udvikling af deres interesseområde. Grupperne tilbydes mulighed for individuel konsulentbistand. Gruppernes bidrag præsenteres på en halvdags-workshop. Der vil være fokus på de enkeltes forslag og på dialog om mulighederne for at forene forslagene, og emner og områder med modsatrettede interesser vil blive indkredset.

I næste fase udarbejdes en fagligt bearbejdet råskitse til åben land-strategi på baggrund af resultatet af workshoppen og interessegruppernes input. Processen er endnu ikke fastlagt i detaljer, men et centralt element i strategiarbejdet kunne være at udvikle strategierne i marken. Strategiskitsen fremlægges på et møde med interessegrupperne. Der lægges vægt på at udvikle råskitsen og de bagvedliggende mål og initiativer.

Parallelt med processen om åben land-strategien er der igangsat en proces om strategien for byudviklingen. Fællesrådene spiller en central rolle i processen, og ligesom åben land interessegrupperne tilbydes fællesrådene individuelle møder. Fællesrådene vil på de individuelle møder få mulighed for at forholde sig til åben land-planlægningen med fokus på de nære områder omkring byen eller bydelen. Dermed får vi både et interesseorienteret og lokalt orienteret input til strategiudviklingsarbejdet.

Herudover vil der via et repræsentativt elektroniske borgerpanel, som Århus Kommune har adgang til, blive gennemført en analyse af Århusianernes brug af det åbne land og deres synspunkter på det åbne lands værdier mv.

Der overvejes endvidere aktiviteter, som er rettet mod borgerne. Aktiviteterne kan dels ses som en start på at synliggøre Århus Kommune som ny ansvarlig for det åbne land, dels som en start på at udbrede kendskabet til og engagementet i det åbne land, og dels som en mulighed for at få idéinput til åben land-strategien. Der kan fx i samarbejde med Frit Oplysningsforbund udbydes korte temaarrangementer for borgerne, aktiviteter for de unge mv.

Inputtene fra åben land interessegrupperne, fællesrådene, det elektroniske borgerpanel mv. indgår i strategioplægget, som præsenteres på byrådskonferencen. Herefter udarbejdes planstrategien, herunder åben land-strategien, som efter vedtagelsen i byrådet fremlægges til offentlig debat og fortsat dialog med interessenterne i efteråret 2007.

5. Byrådskonference

Strategien for det åbne land og byudvikling fremlægges på en byrådskonference, hvor der lægges op til en politisk vurdering af strategioplægget fra interessegrupperne som grundlag for det videre planlægningsarbejde. På konferencen tages der stilling til de anbefalinger, som strategien indeholder, og til de emner, hvor interessegrupperne ikke har været enige.

6. Udarbejdelse af planstrategi

Planstrategien færdiggøres efter målene om større lokal tilpasning, vægt på sammenfattende planlægning og en vedkommende formidling. Forslag til planstrategien behandles politisk i august 2007.

7. Fortsat dialog

Århus Kommune og det åbne lands interessegrupper fortsætter efter at Byrådet har vedtaget forslaget til planstrategi dialogen. Interessegrupperne vil selvfølgelig tage stilling til byrådsbeslutningen, og der vil herudover være fokus på udviklingen af samarbejdsrelationerne og eksempelvis blive arbejdet med grønne partnerskaber om gennemførelse af konkrete naturgenopretningsprojekter.

Herudover vil borgerne blive inviteret til at deltage i debatten – eventuelt med særlige arrangementer.

Den fortsatte dialog vil give byrådet et godt grundlag til den endelige behandling af planstrategiens åben land-del og for det fortsatte samarbejde med interessenterne om det åbne land.

Organisering og personer i Århus Kommune

Ansvarlig for projektet er kommuneplanorganisationen i Århus Kommune, der er organiseret i en styregruppe og projektgruppe.

Formanden for projektgruppen er projektansvarlig: Sekretariatschef Birgit Donslund, Teknik og Miljø.

Projektleder er: Afdelingsarkitekt Niels-Peter Mohr, Planlægning og Byggeri, Kommuneplanafdelingen.

Projektdeltagere:

- Planlægningschef Ole Skou Rasmussen, Natur og Miljø
- Afdelingsingeniør Anton Iversen, Trafik og Veje
- Kontorchef Lone Dannerby Paulsen, Økonomisk Afdeling
- Fuldmægtig Mogens Kjær, Økonomisk Afdeling
- Specialkonsulent Thomas Balle Kristensen, Teknik og Miljø

Konsulent

Sven Allan Jensen as tilknyttet som konsulent